Interview met de filmmaker
Mirjam Marks over Helden van de Galaxy

Waarom maak je documentaires?
Met mijn films wil ik werelden openen en kinderen en jongeren een stem en een podium geven. Ik wil levens zichtbaar maken die niet vanzelfsprekend voor iedereen bekend zijn. De zoektocht naar bijzondere verhalen is enorm interessant en leerzaam, ook voor mij als maker. Door zulke verhalen te delen, kunnen mensen elkaar beter leren kennen. Ik hoop dat jonge kijkers, maar ook hun ouders, verzorgers en leraren, zichzelf in een film herkennen en zich realiseren 'dat heb ik ook, ik ben niet alleen'. Of dat ze juist iemand uit hun omgeving beter gaan begrijpen: een buurmeisje, klasgenoot of leeftijdsgenoot die misschien heel andere ervaringen heeft.

Hoe ontstond het idee voor deze film?
Als vrijwilliger en workshopleider bij De Vrolijkheid was ik ruim een jaar lang iedere woensdagmiddag betrokken bij kunstworkshops op de Galaxy. Eigenlijk wilde ik die rol niet vermengen met mijn werk als documentairemaker. De Vrolijkheid wil kinderen juist afleiding bieden van wat zij hebben meegemaakt. Dat wordt ingewikkeld wanneer zij vervolgens voor een camera over die ervaringen moeten vertellen.

Toch voelde ik als filmmaker, mede door de politieke situatie in Nederland en de toenemende polarisatie in het asieldebat, een verantwoordelijkheid om deze kinderen een gezicht te geven. In het nieuws verschijnen vaak korte berichten over asielopvang, procedures en aantallen. Maar achter die berichten zitten kinderen, gezinnen en persoonlijke verhalen. Die gezichten en verhalen wilde ik zichtbaar maken.

Wilden de kinderen meteen meedoen?
Toen ik aan de film begon, woonden er gemiddeld ongeveer dertig kinderen tussen de tien en veertien jaar op het schip. Niet iedereen mocht of wilde in de film meedoen. Voor sommige kinderen was deelname niet mogelijk vanwege veiligheidsredenen, bijvoorbeeld omdat familie in het land van herkomst gevaar zou kunnen lopen. Ook speelden lopende procedures voor een verblijfsvergunning een rol.

Sommige kinderen vonden het heel jammer dat zij niet in beeld mochten. Dat vond ik ook moeilijk, want ik wilde niemand teleurstellen of het gevoel geven dat diegene niet mee kon doen. Daarom vroeg ik de kinderen die niet in beeld konden of wilden of zij tijdens de workshops van De Vrolijkheid animaties wilden maken bij de mythische verhalen die ik in de film wilde verwerken. Later kwam daar ook de radio bij. Zo konden uiteindelijk alle kinderen die dat wilden en in de filmperiode op het schip verbleven, op een betekenisvolle manier bijdragen aan de film.

Wat was de grootste uitdaging in het maakproces?
De grootste uitdaging was dat een deel van de kinderen, maar ook andere bewoners en medewerkers op het schip (zoals beveiliging, schoonmakers en restaurantmedewerkers) niet herkenbaar in beeld mocht. Het was zoeken naar manieren om daar omheen te filmen en toch voelbaar te maken dat er veel mensen op het schip woonden en werkten.

Daarnaast was er voortdurend onzekerheid over wat er zou gaan gebeuren. De kinderen en gezinnen die we volgden, wisten niet of en wanneer ze een eigen woning zouden krijgen. Het was een uitdaging om die onzekerheid vast te leggen en op het juiste moment aanwezig te zijn, zonder te veel in te grijpen in hun dagelijkse leven.

Ook taal speelde een belangrijke rol. Niet iedereen sprak of begreep al voldoende Nederlands. Daarom vroeg ik cameraman Aziz Al Dilaimi om mee te werken. Omdat hij Arabisch spreekt, konden we beter met de mensen communiceren en begrijpen wat er gebeurde.

Kun je iets vertellen over de draai- en/of montagedagen?
Het filmen op het schip was bijzonder. We draaiden zoveel mogelijk mee in het dagelijkse ritme. Als het tijd was voor lunch of avondeten, aten we ook in het restaurant van het schip, omdat de gezinnen daar dan samenkwamen. Daardoor leerden we als crew niet alleen de families die we filmden steeds beter kennen, maar ook de andere kinderen en bewoners.

Heel waardevol was de bijdrage van Kosai Alkhalaf, een jonge Syrische arts die op het schip woonde en die ik eerder had leren kennen als vrijwilliger bij De Vrolijkheid. Hij kende veel mensen op het schip en sprak vloeiend Arabisch, Turks en Nederlands. Hij was onmisbaar tijdens het filmen.

Wanneer er Arabisch werd gesproken, vertaalde Kosai vaak rechtstreeks via een zender, zodat ik onmiddellijk kon volgen wat er gebeurde. Ook kon hij vooraf met ouders en kinderen afstemmen, afspraken maken en uitleggen wat we gingen doen. Dat zorgde voor vertrouwen en maakte het mogelijk om zorgvuldig te werken.
Ik vond het heel bijzonder en beschouw het als een voorrecht dat ik de kinderen en hun families zo goed heb leren kennen. Ook ben ik het COA dankbaar dat we de ruimte kregen om op het schip te filmen.

Wat denk/hoop je dat leerlingen van de film kunnen leren?
Ik hoop dat leerlingen door de film de kinderen (de helden) van de Galaxy beter leren kennen. Daardoor kunnen zij misschien beter begrijpen wat kinderen meemaken die hun land hebben moeten ontvluchten om een veilige plek te vinden.

De film laat onder meer zien wat lang wachten en leven in onzekerheid met iemand kan doen. Ook gaat het over vaak moeten verhuizen, afscheid nemen en nieuwe vrienden maken, familie missen en wennen aan een nieuwe taal en cultuur.

Tegelijk hoop ik dat leerlingen herkennen dat deze kinderen niet alleen verschillen van hen, maar ook veel met hen gemeen hebben. Verhuizen, opnieuw vrienden maken, je ergens nieuw voelen of iemand missen: dat zijn ervaringen die veel kinderen kennen. Misschien helpt de film hen daardoor inzien dat ze meer met de kinderen van de Galaxy gemeen hebben dan ze hadden verwacht.